Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2009 жыл 14-чю февраль, шабат кюн. № 26 (18127)

Багъасы3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Бирге ишлеуню кючлендире барыргъа

Къабарты-Малкъары Президенти, «Единая Россия» партияны Баш советини члени Арсен Каноков Кыырал Думаны депутаты, КПРФ-ни АК-сыны Президиумуну члени Олег Куликов бла тюбешгенди. Анда сёз асламысында КъМР-ни Парламентине айырылагъа хазырланыу къалай къуралгъаныны юсюнден баргъанды.

Олег Куликов бек алгъа компартияны башчысы Геннадий Зюгановну алгъышлауун къатлагъанды. КъМР-ни Президенти къонакъгъа бери келгенине къууангъанын, Зюганов бла да кёп болмай Москвада тюбешгенин билдиргенди эмда аны бла этген ушагъына ыразы болгъанлай къалгъанын чертгенди. «Биз партияла бла байламлыкъланы къурайбыз, парламентибизге аланы барсынды да, ол санда Коммунист партияны да, келечилери тюшерлерине себеплик этебиз. Кесигиз да бек уста билесиз, айырылыу не политика партиялагъа, не Къабарты-Малкъарны халкъына игилик келтирмезин. Республиканы халкъыны бек къыйын проблемаларын тамамлауда «Единая Россия» партияны бла коммунистлени борчлары, муратлары да бир ушайдыла да»,-дегенди Арсен Каноков.

Олег Куликов партияланы къыйматлы бирге ишлеулерин къурагъра кереклисин чертгенди. КПРФ-ни фракциясы республиканы башчыларыны ишлерине себеплик этерге боллукъ эди. «Мен Кыырал Думаны Саулукъ сакълау жаны бла комитетиндеме, бу бёлюмню министри бла да байламлыгъым уллуду. Андан сора да, Кыырал Думаны фракцияларыны башчылары Россейни Президенти, Правительствону Председатели бла да дайым тюбешгенлей тургъанлары себепли бизни башчыбызны социальный-экономика эм башха вопросла бла байламлы тилеклеригиз жазылгъан письмоларыгъызны алагъа берирге онгу барды. Фракциябыз парламентде кючлю болса уа, сизге биотон уллу болушлукъ этерге къолубуздан келликди»,-деп белгилегенди Олег Куликов. Ол дагъыда республикагъа ай сайын келип, гражданланы приёмгъа алыргъа мурат этгенини юсюнден билдиргенди.

Тюбешиуню ахырында эки жаны да къыйматлы бирге ишлеуню мындан ары да кючлендирирге, ачыкъ эм тюзлюк бла бардырылгъан айырыулагъа къатышыргъа хазыр болгъанларын къайтарып айтхандыла.

Джамиля ХАГАРОВА.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Болум

Огъары эллеге газ жиберилгенди

14-чю февральда Чегем чучхурлагъа жетгинчи къая оюлгъан жерде, биз алайгъа келгенде, Булунгугъа дуугъа баргъан машинала кёп жыйылып эдиле. «Каббалкгазны» бла «Чегемрайонгазны» келечилери газ баргъан быргъыны бирге къошуп, кёк отлукъну Эл - Тюбю эм Булунгу эллеге жиберир мадарла этедиле.

Бир ауукъ замандан машиналагъа андан ары барыргъа эркинлик бериледи. Чегем сууну аллын ачханлыкъгъа, алыкъа былайтын техника жюрюрге къоркъулуду.

Ол тийреде иш къалай баргъаныны юсюнден кыйын табийгъат болумланы кетериу жаны бла республикалы комиссияны башчысы, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Чеченланы Ануардан соргъаныбызда, ол былай дегенди:

- Къая оюлгъан кюнден бери былайда атдырыу, тазалау ишле бир кюн да тохтамагъандыла. Былайда 10 минг кубометр таш, зыгъыр бар эдиле да, аланы иги кесегин бир жанына ташып, огъары элледе жашагъанлагъа жолну ачханбыз. Энди булунучулагъа газны жиберирге керекди да, кёргенигизча, шёндю ол жумуш тамамлана турады. Быргъыны бирге жалгъагъандан сора, хауа жиберип, аны ичин аруларгъа тийишлиди. Ол ишле биогюн бошалыргъа, газ эллеге барыргъа керекди.

- Ануар, аны бла энди былайны тап халгъа келтириу ишле бошалыпмы къаладыла?

- Былайтын алыкъа эркин жюрюрге къоркъуулуду. Тюнене, бирси кюн да былайда комиссия ишлегенди. Къая энтта да оюлургъа къоркъуу болгъаныны юсюнден 12 адам кеси оюмларын айтхандыла. Аны себепли жолну эки жанындан да тыяргъа керек боллукъду. Бир адам ачыгъандан эсе, тар жолну къоркъуусуз жюрюрча этерге оноу барды.

- Былайда оюлургъа къоркъуулу жерни ким да эслерчады, алайны чачдырыр умут бармыды?

- Бир-бир жерлени къол кюч бла чачдырып да кетерликдиле. Оюлама деп тургъан къаяны чачдырыуну, суу ызны тазалауну да жаз башында къар эрип башлагъанчы бошамай жарарыкъ тюйюлдю. Чачдырыу ишлени бардыргъанда, Чегем чучхурлагъа хата жетеррикди деген магъанасыз хапарла жюрюйдюле. Табийгъаты ариу болгъан жерлеге хата жетмезлигин илму бла кюрешгенле шарт айтхандыла.

МАМАЙЛАНЫ Алий.

КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Чеченланы Ануар бла «Каббалкгазны» баш инженери Малин Коков.

«Чегемрайгазны» ишчилери (солдан онгнга) Хасан Кодзоков, Солтан Батыров, Борис Кясов, экскаваторда Абу Шериев.

Хасан Алхасов газ быргъыны къошарыкъ жерни сварка этерге хазырлайды.

КъМР-ни ПАРЛАМЕНТИНДЕ

Муниципальный къуллукъчулагъа – класс чынла

КъМР-ни законла чыгъарыучу баш органыны Президиумуну кезиулю жыйылыуу болгъанды. Аны Парламентни Председателини заместители Натби Бозиев бардыргъанды.

Законодательство, къырал къурулуш эм жер-жерли самоуправленияны вопрослары жаны бла комитетни председатели Руслан Абазовну кёрпюзтюую бла «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный службаны юсюнден» КъМР-ни Законуна тюрлениуе кийириуню юсюнден» законопроект сюзюлгенди. Аны аллай федеральный закон чыгъарылгъаны себепли жарашдырыргъа тюшгенди. Энди анга тийишлиликде муниципальный къуллукъчулагъа класс чынла берилликдиле, аланы берииуню, дагъыда муниципальный къуллукъчуну башха муниципальный къуллукъгъа кёчюргенлеринде неда къуллукъдан кетерилгенде, класс чыгъарылсын сакълауну жоруклары тохташдырыладыла.

Башха законопроект «Къабарты-Малкъар Республиканы битеулю билим берген республиканы жангыча къурауну «Билим бериу» проектине кирген битеулю билим берген учреждениялары школ гъа дери, башланнган битеулю, баш битеулю, орта (толу) битеулю билим алыргъа гражданланы эркинликлерин къырал жашауда ышаннгылы бардырыр ючюн этилген къоранчлагъа бюджетден ачханы адам санына кёре берииуню мардалары» бла байламлыды. Аны бла шагъырей этген Исмел Дадов-Билим бериу ,илму эм саулукъ сакълау жаны бла комитетни председателини заместители- бу документ билим берген учреждениялары финанс-экономика болумларын игилендирир, экономика жаны бла жалынчакъсыз болургъа кёллендирир, бюджет ачханы аялу жюрютюр мурат бла жарашдырылгъанын чертир айтханды.

2009 жылда январьдан бери республиканы ишни жангыча къурауну «Билим бериу» проектине кирген битеулю билим берген учреждениялары иш хакъ тёлеуню жангы системасына кёчгенлиде, анга кёре бюджетден ачха адам санына кёре бёлюнюрюкдю, аны себепли аны мардасын тохташдырыргъа керекди. Ол аялгъан ачханы шарт жетишимле болдургъанлагъа юлеширге онг берликди деп белгиленнгенди.

Законопроектле депутаталгъа ала кеслерини оюмларын, предложениялярын да хазырлар ючюн жиберилгендиле.

РФ-ни башха субъектлерини къырал властларыны законла чыгъарыучу органлары бла бирге ишлеуню чеклеринде парламентарийле законодательный башламчылыкъланы бир къаурумун сюзгендиле. Руслан Абазов «Россий Федерацияны административ право бузукъулукъланы юсюнден кодексини 4.5-чи статьясына тюрлениуе кийириуню» тийишли кёргенди. «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юсюнден» федеральный законну проектин РФ-ни Кыырал Думасыны къарауына берииуню юсюнден башламчылыкъ бла Экономика политика жаны бла комитетни председателини заместители Анатолий Аталиков шагъырей этгенди.

Ахыры 3-чю бетдеди.

ТАМБЛА СОВЕТ АСКЕРЛЕ АФГАНИСТАНДАН ЧЫГЪАРЫЛГЪАНЛЫ 20 ЖЫЛ БОЛАДЫ

Баш борчубуз - ветеранланы социальный сейирлерин къоруулауду

Афганистанда урушну юсюнден оюмла тюрлю-тюрлюдюле. Алай анга къатышхан аскерчилерибиз кыырал буюргъан борчну толтургъанлары уа хакъды. Аны себепли андан сау къайтханланы сыйларын кёрюрге, сейирлерин къорууларгъа тийишлиди. Афганистанны, жер-жерледе урушланы эм уруш къаугъаланы ветеранларыны Къабарты-Малкъарда союзу ол мурат бла къуралгъанды. Ол къаллай иш бардыргъаныны юсюнден биз аны председатели Тимур Тхагалегов бла ушакъ этгенбиз.

- Тимур, сен Афганистан урушха къалай тюшгенсе?

- Мен 1983 жылда жай призыв бла чыкъырылгъан эдим аскерге. Туркмениянда Ялатань деген жерде ай бла жарым чакълы бир юйреннгенден сора Кабулгъа, ызы бла Баграмгъа тюшеме. 177-чи мотострелковый полкда къуллукъ этгенме. Бёлюмюбюз Салангъ ауушда орналгъанды. Биз Афганистанны шимал эм къыбыла кесеклерин байлагъан тоннельни, анга «дорога жизни» деп да айтхандыла, къоруулагъанбыз. Былайтын баргъан совет аскер техниканы, медицина, аш-азыкъ элтген машиналаны сакълагъанбыз.

Насыбыма, анда жерлешлерим да болгъандыла: Хасаниядан Ностуланы Аббас, Нальчикден Абайланы Заур бла Анатолий Печугин, жарсыугъа, ол кёп болмай ёлгенди.

- Афганистандан совет аскерле чыгъарылгъанлы 20 жыл озгъанды. Заман бла бирге сени кёз къарамынг анга тюрленгенмиди?

- Кыырал бизни, онсегизжыллыкъ жашланы, аскер борчубузну толтуррга жиберген эди ары. Битеу да бирге Къабарты-Малкъардан бу урушха 1800 жаш баргъанды, аладан 55-си, жарсыугъа, юйлерине сау кайтмагъандыла. Бетибизни жоймагъанбыз, тийишлисича къулукъ этгенбиз. Мен ангылагъандан, урушну кыыйынлыкъларын кёрген жаш адамлагъа, сёзсюз, реабилитация болушлукъ керек эди. Алай ол иш жаланда къагъытда бардырылгъанды. Къазауат бошалгъандан сора жюреклери къыйналып, ауруу табып 320 жашыбыз ёлгенди. Эки жылны ичинде душман сауут санга бурулгъанын сезип, жукълагъанда окъуна автоматны къолунгдан иймей жашагъан жашланы ич дуниялеры бузулмай къалмагъанды.

Биогонлюкде халкъ, кыырал оноучула да биз Ата журтубузну сейирин къоруулагъанлыбызны ангыларгъа керекдиле. Шёндюгю жаш адамла бла тюбешгенде, ол уруш неге керек эди, солдатларыбыз бошнакъгъа жокюлгъандыла деген сёзлери кёлюме тиедиле. Чеченде уруш, Дагъыстанда чыгъа тургъан къаугъала, Беслан, 2005 жылда октябрьде Нальчикге чабыууллукъ – биз бу затланы къыралыбызны чеклеринде тыйгъанбыз: террористлени, ваххабитлени, наркотрафикни.

Мени оюмума кёре, ол урушха сынамлары болмагъан жашланы угъай, профессионал аскерчилени жиберирге тийишли эди. Не букъдулугъу барды, ол уруш эки юччю къыралны арасында баргъанды: СССР-ни бла АБШ-ны. Совет къырал башчыла чекге жууукъда америкалы аскер базаланы орнатыуну тыйгъандыла. Ол а, политика жаны бла, къоркъуусузлукъну жалчытыуда бек магъаналы эди. Аны унутургъа жарамайды.

- Сен таматалыкъ этген союзну ишини юсюнден ушакъны аллында ол къачан эм кимни башламчылыгъы бла къуралгъанымы юсюнден айтсанг эди.

- Аны юсюнден оноу 1986 жылда къабыл этилгенди. Къабарты-Малкъарда Афганистан урушну ветеранларыны жамаат биригиулерин къурауну юсюнден биринчине болуп Зумакъулланы Борис бла Габоланы Алий айтхан эдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Оноу

Предпринимательлеге налог азайтыллыкъды

Къабарты-Малкъарда налогланы тынч амал бла тёлегенлеге налогланы азайтырыкъдыла. Аны ёлчеми алгъын онбёш процентден оннга тюшюрюллюкдю.Аны юсюнден КъМР-ни Правительствосуну жыйылыуунда оноу этилгенди.

Экономиканы айнытыуну эм сатыу-алыуну министри Мусукланы Алий айтхан нга кёре, гитче предпринимательство бла кюрешген эмда налогну тынч схемасы бла тёлеген субъектлеге эндиге дери эки амалдан бирин сайларгъа тюшгенди: налогга битеулю файдасындан 6 процентни неда тюшген файданы 15 процентин. Энди уа, дуния финанс кризиси болумларында гитче предпринимательствогъа бир кесек эс тапдырыр мурат бла, Федеральный налог служба РФ-ни субъектлерине ставканы налог тёлеучюню категориясына кёре 15 процентден 5-ге дери тюшюрюрге эркин этеди.

Мусукланы Алий 6 процентни тёлеуню сайлагъанлагъа ставка алайлай къалгъанын чертгенди.

Документни Парламент къабыл этгенден сора ол оноу закон кючю аллыкъды.

МЕЧИЛАНЫ Асхат.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

ЭЛ МЮЛК

Алгъа барыу сакъланады

Кёп болмай биз Черек районну администрациясыны башчысыны орунбасары, районну эл мюлк эм аш-азыкъ управлениясыны начальниги Улбашланы Хасанны тюбеп, бир къауум соруууубузгъа жуап этерин тилегенбиз.

- Хасан Хусейнович, дагъыда бир эл мюлк жыл артда къалды. Ол кезиуню ичинде жерчиликде къаллай жарсыулагъа тюбегенсиз, белгилеп айтырча не зат эталгъансыз?

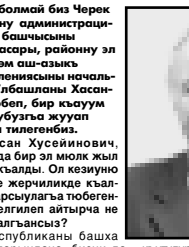

- Республиканы башха районларындача, бизни да бек жарсытхан энерго, башха ресурслагъа багъаланы тохтамай ёсюп барыуларыды. Болсада аллай болумдан къутулур ючюн, тийишли мадарла этерге кюрешгенбиз. Аны хайырындан районну агропромышленность комплексин айнытыу, алгъадан белгиленнген мадарланы жашауда бардырыу сакъланнганды.

Ишни юсюнден айтханда уа, районну битеу тюрлюлери былтыр 810 миллион сом багъасы эл мюлк продукция чыгъаргъанды, ол а аны алындагъы жыл бла тенглешдиргенде, 13,3 процентге кёпдю. Башхача айтсакъ, районда жашагъан хар адам башына тергеген, 32,4 минг сом багъасы продукция чыгъарылгъанды. Эл мюлк предприятиялада урунгъанланы айлыкъ иш хакълары орта эсеп бла 5385 сом, Къашхатауну аш-азыкъ комбинатында уа 6700 сом болгъанды.

Ахыры 3-чю бетдеди.

ЭСГЕРТИУ

«ЗАМАННГА» ЭНТТА ДА ЖАЗЫЛЫРГЪА ОНГ БАРДЫ

Хурметли жамаат!

Бир тюрлю сыйтау бла сиз 2009 жылны биринчи жарымына «Заманнга» жазыллалмай къалгъан эсегиз, болумну тюзетирге онг барды. Жазылыуну 25-чи февральгъа дери жарашдырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни март айдан алып башларыкъсыз. Жазылыуну багъасы:

Бир айгъа - 59 сом 35 коп;
Тёрт айгъа - 237 сом 40 коп.

Бизни индексибиз - 51532

Талпынган муратына жетер 3 бет

Сабийлени кёзлери жарыгъандыла 3 бет

Сиз а байрамны къалай белгилейсиз? 4 бет

Ала халкъыбызны аскер тёрелерине кертичи болгъандыла

Баш борчубуз – ветеранланы социальный сейирлерин къоруулауду

Ахыры. Аллы 1-чи бетден.

- Сиз къаллай иш бардырасыз?

- Баш муратыбыз - ветеранланы, урушда къалгъан жашларыбызны юйюрлерини праволарын бла сейирлерин къоруулауду. Биз республиканы законла чыгъарыучу эм толтуруучу власть органларыны себепликлери бла аланы социальный жаны бла къоруулауну жолларын излейбиз. Сёз ючюн, бусагъатда КъМР-ни Парламентине эхи предложение жибергенбиз. Биринчисинде ветеранларыбызны социальный статуслары Уллу Ата журт урушу ветеранлары бла тенг этерге керекписи белгиленеди. Аны бизден битеу льготала кетерилгенлери ючюн жарашдыргъанбыз. Жаланда 1-чи эм 2-чи группагъа кирген инвалидени коммунальный тёлеуле ючюн льготалары къалгъанды.

Экинчисинде уя ветеранланы ишлери жаны бла министерство неда къырал комитет къурауну юсюнден айтылады. Аллай органла битеу къыраллада да бардыла. Ызы бла предложениялары бла Россейни Президентине бла Къырал Думагъа жиберилликдиле.

- Асламында сизге ветеранла къаллай жарсыула бла келедиле?

- Адамланы жашау журтла бла жалчытыу саулай республикада да къыйын ишледен бириди. Уруш бошалгъанлы 20 жыл озгъанлыкъгъа, жашау журтлары ветеранларыбызны жаланда ючден бирини барды. Къуру Нальчикде окъуна 230 адамны жашау болуларын игилендирирге керекди.

Он жол мындан алгъа жамауат организациялагъа къыралны жанындан ачча болушлукъ этиле эди. Ол заманда ветеранларыбызгъа юйле ишлетирге онгубуз болгъанды. Нальчикде Ватутин атлы орамда 156-фатарлы, Мусов атлы орамда 28-фатарлы эм Терек шахарда 12-фатарлы юйлени биз ол кезиуде ишлеттен эдик.

Алгъын юйле ишлерге амалыбыз болгъаны ючюн жашау болумларын игилендирирге кереклилени тизмесин кесибизде тутханбыз. Ветеранларыбыз шахар тизмеде турмагъандыла. 2005 жылдан, жангы законнга тийишлиликде, шахарланы администрациларында эсепде болмагъанла льготниклени бирикдирилген тизмесине кёошулмагъандыла. Бюгюнлюкде къыралны бла жамауат организацияланы араларында халла тюрленгенлери ючюн биз болушлукъсуз къалгъанбыз.

Дагъыда алгъын ветеранны юйюрюнюю хар адамына 18 квадрат метр жер бёлюне эди, энди уя льгота жаланда ветераннга бериледи. Бюгюнлюкде уя жашау журтну орунуна 250-270 минг сом компенсация берединe. Бу ахчагъа уя юй къалай алгъын?

- Нальчикде «афганлылагъа» кёп къатлы жашау журтну къурулуу башланнган эди, ол алыры жетдирилгенмиди?

- Ол битсе, бизнеманы бир кесегин кетерирге боллукъ эди, алай ол жеринден да тепмегенди. Инвесторла табылмайдыла. Бу жарсыу бла республиканы Президентине да баргъанбыз, ол болушургъа сёз бергенди.

- Сагъынныганыбызча, жамауат организациялагъа къыралны жанындан ачча болушлукъ этилмейди. Алай эсе, къалай баш кечиндиресиз?

- Бизге халал жюрекли, уллу кёллю болмагъан жашла спонсорлукъ этедиле. Союзну чачмай, ветеранларыбызны кеслери алларына къоймай, алагъа къолубуздан келгенича болушургъа керекбиз. Былайда мен КъМР-ни урунуу эм социальный айнытыу министри Тюбейланы Альбертге ыразылыгъымы билдирирге сюеме. Ол бизге дайым да себеплик этгенлей келеди, не соруу бла келсенг да жууапсыз жибермейди.

- Россейни субъектлеринде сизнича организацияла бла байламлыкъла уя жюрютемисиз?

- Биз жылгъа эки кере афган урушу ветеранларыны россейли советни ара правленинде жыйылып, тамалларгъа керекли жумушланы бирге сюзебиз, проблемаланы кетерир жолланы излейбиз. Былайда биз, жаланда ветеранларыбызгъа болушлукъ этиу бла чеклемей, ёсюп келген тёлюню патриот иеетде юйретиу ишле бардыргъаныбызны да айтыргъа сюеме. Тюрлю-тюрлю тюбешиуле, акцияла, жигитликни дерслерин, конкурсла къурап, урушу юсюнден хапар айтабыз. Бусагъатда уя Ватутин атлы орамда «афганлылаы» юйюнде музей жарашдырыр муратлыбыз. Аны мурдорунда патриот клуб да къураллыкъды.

- Совет аскерле Афганистандан чыгъарылгъанлы 20 жыл толгъанын а къалай белгилериксиз?

- Анга аталгъан ишле къыралны битеу субъектлеринде да бардырыллыкъдыла, ол санда бизде да. Ол жаны бла республиканы къурау комитет да барды.

Этилген ишлени юсюнден айтханда, биз школчула бла тюбешиуле бардыргъанбыз, аскер къол кюч бла тюйюшюуден республикалы турнир да болгъанды. Аслам жумушла уя тамбла боллукъдула. Биринчиден 12 сагъатда Нальчикде Къоз терек баччада афган урушха къатышхан аскерчилени эсгертмелерине гюлле саллыкъбыз, ызы бла солуу паркда Ёмюрлюк отну къатында митинг бардырыллыкъды. Андан сора Къырал концерт залда жыйылыу болукъду.

Ушагъыбызны ахырында мен битеу ветеранларыбызны алгъышлап, алагъа саулукълу болугъуз дейме. Мындан ары къыралны, халкъны жанындан да бизге къайгъыыу кючленир деп ышанама.

Ушакъны
ТИКАЛАНЫ Фатима
бардыргъанды.

Кенгешчи

Афганистанда уруш башланып, совет аскерле ары киргенде, Рахайланы Вадим, КъМР-ни Ич ишле министерствосунда ишлеп тургъанлай, мени ары жиберигиз деп, рапорт жазгъан эди. Тилегин къабыл кёредиле.

... Самолёт Нальчик аэропортдан Москвагъа учаргъа хазырды. Вадимни жууукълары, теннгери ашыра келгенди. Атасы Ачах: «Сен эр кишини жолун сайлагъанса. Тюз этгенсе», - деди. Алай самолёт кёкге кётюрюлгенде, кёз жашларын тыялмады. Юй бийчеси Фатимат, айыпт этгенча, кёзюне къаргъанда, ахтынып: «Уруш бек къыйын ишди»,-деп къойду. Эштада, эсине кеси сынагъан уруш жылла тюшген болур эдиле. Отуз жылы да болгъунчу кирген эди ол Ата журтун ууучларгъа кюрешген душман бла къаныны сермешлее. Энди жашына тющдю кёзраллны намыкын къорууларгъа, анга уа жаланда 25 жыл болады.

Терсге - терс, тюзге - тюз дейик

- СССР-ни Ич ишле министерствосу Афганистанда биздеча МВД-ны къурар мурат бла ары кенгешчилеийгенди. Мен аланы санында болгъанма,- деп эсгереди Вадим.- Кабулдан мени Герат провинциягъа жибергендиле. Биз жетеулен эдик. Провинцияланы жыйырма тогъузусундан жыйырма алтысы жангы властхъа бойсунгандыла, ючюсюне уа моджахедле оноу этгендиле. Ол себепден Афганистанда Ич ишлени министерствосун къурау иш тынчлыкъ бла бармагъанды. Сауутланнган, иги хазырланнган кючле керек эдиле. Къысха заманны ичинде ич ишлеге 100 минг аскерчини хазырладыкъ. Ала къырал магъаналы объектлени сакълагъандыла, улуу аскер операцияларгъа да къатышхандыла.

- Кюн сайын ёлюмню кёрюп турганса, къоркъмаймы эдинг?

- Жарсыугъа, адам ёлюмге да юйренип къалады, ол урушну бир ышаныды. Болум да къоркъурча эди: башха къырал, башха адет-тёреле, къылыкъла... Алай мен бир затны эсгертирге сюеме. Кёпле СССР-ни Афганистанда аскерин, посольствосун, кенгешчилерин жаланда уруш бла байламлы этедиле. Анда уя бизни келечилериби больницала, школла, фабрикала, заводла, электростанцияла ишлегендиле, халкъ мюлкге битеу да 170 объект бергендиле.

Кертди, совет къыралны оноучуларыны терс ишлери да болгъанды. Аладан бири дин бла байламлыды. Муслийман къыралда атеизмни жаяргъа кюрешиу болмачы иш болгъанын, эштада, оноучула ангыламагъандыла. Дин къуллукъчуланы асламысы жокъ этилгенден сора, жангы властхъа къажау сюеглегенле, кёп бола, кючкъарыу ала башладыла. Иранда, Пакистанда моджахедлени хазырлагъан лагерьле да къуралдыла. Совет къыралны дебери да тюше тебиреди. Совет адамла Афганистаннга иш бла барсала, аладан таксистле хакъ алмагъандыла. Аллай бир хурмет этиле эди алагъа.

- Кюнбатыш жанында къыралла уя не гитче жангылычны да семиртир кёргюзтгендиле. Аны да сагъышын этерге керек болур эди?

- Хау, ол информация уруш болгъанды. Къыралдыбызны представительствосу англыатлыу ишле бла бирге бардыгъан полк къурап, аны адамлары эллеге айланып, халкъ бла тюбешип, уллу болушлукъ этип тургъандыла. Не тракторну, не машинаны узакъдан окъуна къарап кёрмеген элле болгъандыла. Аллай адамланы кесинге бургъан кыйынды. Полкну келечилери асламысында болушлукъгъа жиберилген жюклени юлешип айланнганла бла бирге юрюгендиле.

Афганлыла барысы да бирча бизге дерт тутадыла десек,ётюрюк болур. Москвада аладан адамлагъа жолугъуп, хапар сорсам, бизде шурави (бизге алай айтхандыла ала) ишлеген мекямла биогюн да халкъгъа жарагъанлай турадыла деп, бир аууздан айтадыла.

- Айтханына ийнандыргъан - хорларгъа боллукъды, деди. Ариу айтып, керти сёз бла къаугъаны жолун кесгенигиз болгъанмыды?

- Мен тургъан провинцияда 12 минг адамны бирикдиргген къауум бар эди. Таматасы Туран Гулям Расул деп. Провинцияны ичинде политиканы ол бардыргъанды. Биз анга тюбеп, ачыкъ сёлешип, болумну англытханыбыздан сора, ол властьла жанына ётген эди. Артда аны Москвагъа чакъырып, СССР-ни къырал саугъасын берген хапар да чыкъгъан эди. Керти сёзню кючю саугъдан кем тюйюлдю.

Урушда хорлагъан, хорламагъан дегенлеге уя мен былай айтыргъа сюеме: биз кишини да хорларгъа бармагъанбыз, болушлукъ этер эди муратыбыз. Ол борчубузну уа толтургъаннга санайма.

- Сен Россейни Ич ишле министерствосуну эм ич аскерлени урушлагъа къатышхан ветеранларыны ассоциациясыны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню тамадасыса. Не жумушла бла кюрешеди ассоциация?

- Асламысында Афганистанда, башха жерледе уруш этгенлеге болушлукъ бериу бла. Россейде ала 370 минг боладыла. Андан сора да, ич ишлени органларында къуллукъ этте тургъанлай ёлгенлени юйюрлерине дайым да кёз-къулакъ болгъанлай турабыз. Сабийлерин садикге салыргъа, окъургъа кириргге болушабыз, жашар жерлери болмагъанлагъа фатар алыргъа себеплик этебиз. Къысхасы, жумушла бек кёпдюле.

Звёздный посёлкада ич ишлени аскер полку барды да, хар байрым кюн ары барып, адамла бла тюбешип, тилеклерине тынгылап, аланы толтурур амалланы излейбиз. Биргебизге Парламентибизни депутатлары да барыучудула. Ахыр кере тюбешиуюбюзге Эфендиланы Фуад бла Заур Апшев къатышхандыла. Ветеранланы тилеклерин толтурургъа Фуад бизге бек болушханын белгилерге сюеме. Предприниматель Гуртуланы Османнга да бек ыразыма. Хар байрамгъа ол аш-суу хуржунла хазырлап келтиреди, ачча бла да болушханлай турады.

Биз не аз болушлукъгъа да къуанабыз, алай андан эсе бир заманда, бир жерде да уруш болмай, кишиге да болушлукъ керек болмай турурун сюебиз.

- Сау бол, Вадим, ушакъ эттенинг ючюн, алай тарыхны тюрлендирирге онг жокъду, андан жаланда дерс алыргъа боллукъду. Болгъан ишге да тюз багъа бериргe керекди, ол, мен акъыл этгенден, тамблагъы тынчлыкъны мурдоруду.

БОТТАЛАНЫ Мухтар.

ТЮЗ НИЕТЛИЛИК

«Катюшаны» кесине бойсундургъанды

Акъ-къара тюрсюнлю суратла, шуёхларынгы, кесинги жаш заманнынг, къуллукъ этген полкунг: аскерчини бюгюнлюкде быллай жюрек жылылукъ бла жарашдырылгъан сурат альбомун тапхан да къыйын болур. Атмырзаланы Магометни жашы Алийни Афганистанда къуллукъ этген 730 кюнню бла кечени юсюнден хапаргъалагъан альбомун ачсанг, сейирге къаласа: карта, аскерчилени, душманны, жерге къона башлукъ этгенме, ачыкъ уруш болуп, бир бирни малтагъанны бир да кёрмегенме, - дейди Алий. - Ташны патыма бугъунуп, энди анга, сёзсюз, тиеримке деп ышанмасала, атдыргъан окъуна этмегендиле. «Катюшаны» топларыны ауурлукълары 60 килограммгъа дери жетеди, ол таугъа тийгенликге, ташны бир кесегин тюшюрюп къояды. Самолётладан топ окъланы энишге тёкгенликге, дорбунлада олтургъан душманлагъа жукъ да гъа чыгъаргъан кёре эдим: бизни тёгерекге айландырып, аланы уя къысха жол бла ийгендиле. Командирим къачхан этгенсе, мен сени сюдге берликме деп, ачыуланнган да этген эди. Мен а юйгеми къачханма, урушха атхан эдим кесими. Андан сора дагъыда 20 кюн айланнган эдик Бичибага деген ауушда. Кюреш къаты баргъанды, болса да къыстагъан эдик душманны», - дейди.

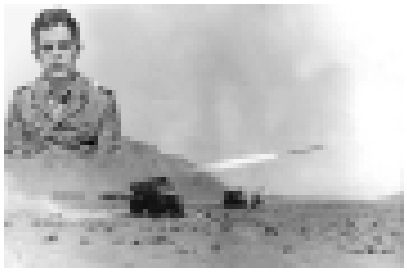

Алий къуллукъ этген кезиуюнде суу жетишмей артыкъда бек къыйналгъанларын айтады. Бир тюрлю иш бла чыгъын, кюнню узуну къызгъан ташлада айланып келгенле суу ичген болмаса, аш ашамай эдиле. Дагъыда бирге жашагъан, кюн сайын кёрюп тургъан жашланы жаралы болгъанларына кимни жюреги тёзсюн. Шуёхларынгы ёлюклерин юйлерине, ата-аналарына элтирге тюшсе уя, сынагъан къыйынлыкъны айтып ангылатхан окъуна къыйынды.

Атмырза улу оюм этгенден, ол урушну муратлары толсала, ким биледи, афганлыла игирек жашарыкъ болур эдиле. «Мен аллайны жаланда сабанны тарта... Анда мирзеную сепген, орсан да къол бла этте эдиле. Аллай бир къарысуз жашай эдиле афганлыла».

Алийни афган урушу ветеранларына къыралны, адамланы жанындан да кёз къарам ахырда тюрленмегени жарсытады. Токъсанычны жылладача: «Мен сени ары къуллукъ этерге жибермегенме», - дегенле бюгюн да бардыла. Ол политиклени иши болгъанды, «холодная война» дегенни бардыргъанланы. Бюгюнлюкде уя ол урушха адамла не кёзден къарасынла, мингле бла жоюлгъан жаш адамларыбызны ата-аналарыны жюрек жараларын къалай бла сау этгин? Кёнделеринги жашладан ючюю, кёрген къыйынлыкъланы кётюралмай, урушдан сора жюреклери жарылып ёлгендиле.

Алай Атмурза улу, ол кюнлени эсгере, ахырда сокъуранмайды. Аны эки жашы да, сабийликлеринден аталарына ушагъа, анга тенг болургъа сюйгендиле. Экиси да аскерде бет жарыкъны къулукъ этип къайтхандыла.

МАЗИРЛАНЫ Малика.

Медсестра

Жюреклеге хошлукъ тапдыргъан

Къайсы урушда да бек алгъа аскерчилени жигитликлеринде эсгеребиз, аланы ол жигитликте кёлпендиргген, жараларын сау этген, къазауатдан чыгъаргъан адамланы уа, къалай эсе да, унутуп къоябыз. Пирева (къыз тукъуму Маликова) Роза Аккиевна Узбекистанны бла Афганистанны чегинде Термезде больницада хирургия медсестра болуп афган урушу аллындан ахырына дери ишлегенди.

«Юйден къарап, чекни ары жанында адамла не этгенлерин кёрюп тура эдим, - деп эсгереди ол. - Термезге кирген жерчикде «Темрез-ата» деген сыйлы мусулиман жер барды, биз анга бек ышана эдик, Аллах бизни сакъларыкъды деп. Керти да, не сейир, чекни ол жанында уллу къазауат баргъанлыкъгъа, бизде саутла атылмай эдиле».

Ненча жашны жараларын сау этгенди, жашауну андан ары бардырыргъа керекписине кёллендиргенди ол заманда отуз жылны да толмагъан тиширыу. Жаш ана, аскерчилени ачыгъанларын кёрюп, алагъа болушургъа, жюрек хошлукъ тапдырыргъа кюрешгенлей тургъанды. Больницада специалистле жетишмегенлей, жаралы жашланы бир бири ызындан асыры кёп келтиргенден, операционныйден кюнню узуну, ол угъай, кечеле бла да чыгъалмаучу эди. Ол кезиуде андан сора хирургия медсестра жокъ эди, артдан бир ненча адамны хазырлагъан эдиле ансы. «Манга врачла бек ышана эдиле, бирде ауур болмагъан жараны кесиме багъаргъа да ышанаыучу эдиле», - дейди ол.

Къаллай жашла бара эдиле урушха – 18-жыллыкъла, жукъ да кёрмеген, билмеген сабийле дерге болгъуз. «Аланы бетлерин ёлюп кетгинчи унуталлыкъ тюйюлме. Аладан бири, аш оруну ауруп, больницагъа жатаргъа керек эди. Мени къорксъгъан сунарыкъдыла, атымы уруушан къачхаргъа чыгъарлыкъдыла деп, кесине бакъдырыргъа унамагъаны биогюнча эсимдеди».

Роза урушну къазауатына кирмегенди, алай жашларыбыз кёрген къыйынлыкъны уя ачы сезгенди. Бирде къолуна сауут алып, жашларыбыз ючюн дерт жетдирирге барлыгъы окъуна келиучюсюн айтады ол, кёлю толуп. Гиппократны антындача, кесини кюйгенине да къарамай, башхалагъа болушханды.

Розагъа медицинада 36 жыл бет жарыкълы урунгнны ючюн «СССР-ни саулукъ сакълауну отличниги» деген ат атагъанды. Ол Нальчикте кёнгенли алты жыл болады. Бюгюнлюкде жамауат иш бла юрешеди: Афганистанны, жер-жерледе урушланы эм уруш къаугъаланы ветеранларыны Къабарты-Малкъарда союзуна къолундан келгенича болушлукъ этеди. Тёрт сабий ёсдюргенди, барысы да аскерчиледиле. Бир жашы подполковник, башхасы майор чыннга жеттгенле. Жашау къалай сейирди, тамата жашы, Афганистаннга тюшюп, чекде къуллукъ этгенди.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

Эсгериу

Башха тюрлю болаллыкъ тюйюл эди

Совет аскерчиле Афганистандан къайтханда, халкъыбызгъа ол уллу байрам эди. Алай кёпле уа ол къууанчны сынаялмагъандыла, ненча ана къалды баласыз, ненча жаш жоюлду уруш аулакълада?! Аланы санында бызынгылы жаш Жазыкъоланы Исхакъ да барды.

Ол хар ишге тири узалгъан, жигер жашчыкъ болгъанды. Комсомолгъа кирип, анда ана бериген жумуштаны айлыгъсыз толтургъанды. Классында да не ишге да биринчи болуп къатышханды.

Школдан сора Исхакъ, ишчи устталыкъ алыргъа сюйюп, профессионал-техника училищеге киреди. Аны бошагъандан сора да окъургъа онгу бар эди, алай къыралны аллында аскер борчун толтурургъа кетеди. Волжск шахарда инженер-аскер къуллукъгъа юйрене тургъанлай, аны Афганистаннга иедиле. Анда ол жигитлигин кёргюзтеди. Ахшы юйюрден чыкъгъан жаш башха тюрлю болаллыкъ да тюйюл эди. Батырлыкъ аны къанында эди. Этген жигитлиги ючюн Исхакъгъа «Къызыл Жулдузну» ордени да бощдан берилген болмаз, дагъыда ол «Воину-интернационалисту от благодарного афганского народа» деген майдал бла, СССР-ни Баш Советини Президиумуну Сыйлы грамотасы бла да саугъаланады.

Къоркъа, бугъа билмегени ючюн жетгенди душман огъу Исхакъны. Онтогъузжыллыкъ жашны темир гулла бла келтиргенлеринде, тынч уюп, жашау этген тау эл къыяма айланнганча болду. Юйюрюне къара кюн келтирди, кетмезлик ачыу салды ариу бала.

Чагъа келген гюл юзюлгенлей, ахшы умутлары толмай кетди. Аны къайтырын сакълап, уллу той этерге айтып тургъан анасы Зуриятха къаллай къыйынлыкъ салды! Кётюралмадыла ол ачыуну жарлы ана бла ата, бири ауруулу болду, экинчини дуниядан кетди.

Ёлгенни къайтарыр онг жокъду, ол себеплен биз, саула, башха зат эталмай эсек да, аланы эсибизде тутайыкъ!

ЧОЧАЙЛАНЫ Нажабат,
устаз.

Жазыкъоланы Исхакъ олтургъанладан биринчиди.

Муниципальный къуллукъчулагъа – класс чынла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Парламентни ишин къурау, регламент эм депутат этика жаны бла комитетни председателери Владимир Маховну билдириуюне тынгылап, Президиумну членлери бу адамланы КъМР-ни законла чыгарыучу баш органыны Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноу этгенди: Шаруимов Валерий Петровични – КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну «Республикалы клиника больница» къырал саулукъ сакълау учреждениясы баш врачыны техника жаны бла заместителин, Мазлоев Руслан Баталовични- чекленген жууапллылыгъы болгъан «Югстрой» обществону генеральный директорун, Баваш Владимир Валерьевични-Прохладна станцияда ич ишлени линейный бёлюмюню таматасыны болушлукъчусу-оперативный дежурный, милицияны тамата лейтенантын, Барсуков Сергей Николаевични-транспортда ич ишлени Север-Кавказ управлениясында эксперт-криминалист араны 2-чи эксперт-криминалист бёлюмюню тамата экспертин, милицияны майорун, Жириков Эдуард Абиевични –Нальчик аэропортда ич ишлени линейный бёлюмюню тамата инспекторун, милицияны майорун, Гедугошева Елена Владимировнаны- транспортда ич ишлени Нальчикде линейный бёлюмюню штабыны таматасын, милицияны майорун, Колесников Юрий Григорьевични-Прохладна станцияда ич ишлени линейный бёлюмюню таматасы болушлукчусу-оперативный дежурный, милицияны тамата лейтенантын, Барсуков Сергей Николаевични-транспортда ич ишлени Север-Кавказ управлениясында эксперт-криминалист араны 2-чи эксперт-криминалист бёлюмюню тамата экспертин, милицияны майорун, Жириков Эдуард Абиевични –Нальчик аэропортда ич ишлени линейный бёлюмюню тамата инспекторун, милицияны майорун, Гедугошева Елена Владимировнаны- транспортда ич ишлени Нальчикде линейный бёлюмюню таматасын, милицияны подполковникни, Тленкопачев Мурат Мухарбиевични –транспортда ич ишлени Нальчикде линейный бёлюмюню Котляревская станцияда милицияны линейный пунктуну таматасын.

Аладан сора да, Афганистан Республикада интернационал борчларын намыслы толтургъанлары, законлукъну бла право низамны жалчытыугъа къыйын салгъанлары ючюн КъМР-де МВД-ны энчи буйрукъланы толтургъан милициясыны отрядыны командири милицияны полковниги Махотлов Алим Анзорович, КъМР-де МВД-ны аманлыкъ бла файда тюшюрюуге къажау бёлюмюню таматасы милицияны полковниги Макоев Леонид Аминович, Прохладный РОВД-ны жамауат къоркъуусузлукъну милициясыны жоллада къоркъуусуз жюрююню къырал инспекциясыны бёлюмюню таматасы Птичкин Андрей Евгеньевични КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаланнгандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Акция

Онбиринчи февральда Прохладный шахарда алтынчы номерли школ-интернатда жандауурлукъ акция болгъанды: сабийлеге клоунла эм жаш артистле сейирлик концерт кёрюзтгенди.

КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиуле бла ишлеу эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну специалисти-эксперти Герийланы Расул айтханнга кёре, 2009 жылда интернатлада онбеш концерт берилликди. Аладан сегизисин министерство къурарыкъды, жетисин а республиканы вузлары. Жылны ахырында Нальчикде уллу гала-концерт бла бошаллыкъды бу жандауурлукъ иш.

Кимге да баямды: интернатда ёсген сабийле театрлада, кёрмючледе, башха тюрлю къууанчлада аз боладыла. Ала жамауат жашаудан бир жанына кетмез ючюн бардырылады бу акция.

Прохладныйни интернатыны директору Марина Георгиевна Тулубинская айтханнга кёре, мында 77 сабий турадыла. Ала кёп сабийли эм къоллайсыз юйюрлендиле, асламысы Прохладна райондандыла. Юйлерине жаланда солуу кюнледе барадыла, алай бир-бирлери ата-аналарыны бла тюбешгенден сора, къууанып угъай, жюреклери сынып къайтадыла: аланы араларында ингичиле эм наркоманла аз тюйилдюле.

Интернатны бошагъандан сора окъуучуланы асламысы училищелеге бла техникумлагъа киредиле, усталыкъла аладыла. Араларында кючлю окъуучула аздыла. Болсада Марина Тулубинская айтханнга кёре, интернат сабийле бек керекли зат «Газельди», дегенди. Ол болса, солуу кюн жырчы къауум усталыгъын кёргюзтгенди. Ала реп халда жырларын айтхан кезиде сабийле сахнагъа абызырамай чыгъып брейк данс тепсегендиле. Лена Нагоеваны бла Карина Догованы жырларына да жыйылгъанла бек сюйюп тынгылагъандыла.

Не зат жетмейди бу интернатха? Директор Марина Тулубинская бек керекли зат «Газельди», дегенди. Ол болса, солуу кюн сора ватманда хар сабий сюйгенин жазгъанды. Ала, баннерлеге кёчюрюлюп, Нальчикни орамларында тагъыллыкъдыла. Бирле атларын бла тукъумларын, башхала уя устазланы сюйгенлерин билдиригре ыразыдыла. Бир жашчыкъ: «Юля Барисавна, я вас люблю»,- деп жазгъанды. Ол алыкъа «Борисовна» деген сёз эки «о» бла жазылгъанын билмейди, алай аны жюрегинде устазына ыразылыкъ барды. Ол а аман тюйилдю.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Марина Тулубинская.

Алгъа барыу сакъланады

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Озгъан жылда жазлыкъ эм кюзлюк битимлени тирликлерин тап агротехника болжаллада жыйып бошагъан эдик. Бек ахшы кёрюмдюлени чекленген жууапллылыгы болгъан «Агро-Дружба» общество эм «Сукан-суу» эл мюлк предприятие болдургъандыла. Алада кюзлюк будайны гектарны тирликлилиги 38 центнер, кюзлюк арпаны уа 41 центнер болгъанды.

Быйылны тирлигине кюзлюк битимле 3,2 минг гектаргъа себилгенди, ол а белгиленнген пландан 500 гектаргъа кёпдю. Жазлыкъ битимле ёсдюрюллюк битеу участкала мулдах сюрюлгенди.

- Къышны къайнагъан кезиюнде болмагъанча жылы кюнле тохташып турадыла бизде. Мындан ары хаха болумла не оюн чыгъарлыкъларын киши да билмейди. Сиз оюм этгенден, быллай болумлада кюзлюк битимлени халлары къалай боллукъ болур?

- Кёп болмай биз Прохладна эм Терк муниципальный районлада участкаларыбызда сабанлагъа къарап чыкъгъанбыз. Кюзлюк битимлени шёндюгю болумларыны юсюнден жаршы сыйлы айтыуча зат кёрмегенбиз, эслемегенбиз. Ала хар жерде да жети-сегиз сантиметрге дери бирча иги ёсгендиле. Аллахны ахшылыгъындан, быллай жылы кюнле жаз башына дери болуп турсала, битимлеге къоркъуу жокъду.

- Эл мюлк магъаналары болгъан жерлени арендагъа бериу эм берилгенлерине аренда ачхана жыйыу жаны бла жыл сайын проблемала чыкъмай къалмайдыла. Ол жаны бла къаллай мадарла этесиз?

- 2008 жылда арендагъа 19,6 минг гектар берилгенди неда эл мюлк магъаналары болгъан жерлени жаланда 81,3 процентни. Районда арендаторланы саны 2840 адам болады, 2635 келишим этилгенди. Берилмей 4,9 минг эл мюлк жерле къалгъандыла. Аны баш сылтауу - ол жерле элледен узакъда болгъанларыды эм алагъа жолла ызланмагъанларыды. Аренда ачханы юсюнден айтханда, районну эм эллени бюджетлерине 5,2 миллион сом ётдюрюлгенди. Ол а 2007 жылда болгъанындан сезе эки кереге кёпдю. Алай Зарагиж эм Огъары Малкъар элледе аренда ачханы жаланда 58,2 эм 32,5 процентлери жыйылгъанды.

Быйыл аренда хакъны ёлчемин ёсдюрюрге план барды эм андан бюджетлеге къаллай бир ахча тёлениригди да тохташдырылгъанды. Бу кюнлеге эл мюлк магъаналары болгъан 9,5 минг гектарны кадастр планларын этиу жаны бла ишле бошаллгъандыла эм аланы эсепге алырча документацийлары хазыр этилгендиле. Бу жумуш быйыл да андан ары бардырыллыкъды.

- «Агропромышленность комплексни айныгъыу» миллет программа жашауда бардырыла турады. Аны юсю бла сиз не затла эталлгъансыз?

- Ол программаны чекленде районну эл мюлк продукция чыгъарыуларына 139 миллион сом багъасы 546 кредитле берилгендиле, ол санда энчи мюлк жюрютгенлеге - 116,3, энчи иели предпринимателеге бла организацийлагъа 22,6 миллион сом багъасы 528 кредитле. 2,8 миллион сом багъасы субсидийла да алаллгъанбыз. Бизге берилген кредитлеге озгъан жылда 1966 тууар, 2665 къой, 85 ат, 130 бал батман эм онтогъуз тюрлю эл мюлк техника сатып алгъанбыз.

Мындан ары да кредитлени кёбюрек алырга боллукъ эди, алай эл мюлк товарла чыгъарыучуларыбызны финанс болумлары осалды, аманатха берирча ырысхылары жокъду.

- Хасан Хусейнович, кесигиз тутхан иш бла тюзюнлей байламлы тюйюл эсе да, дагъыда бир соруу бермей болмайма. Сизни район эм жер-жерли эл администрацийларыгъызда ишлегенле бла бирге башха учреждениялары, предприятияланы келечилерин да тюрлю-тюрлю субботниклеге, тёгерекни-башны тапландыруу, жашиллендириу эм санитар тазалау жаны бла экийайлыкъларгъа тир къатышдыруу-гъуу-гъуну билебиз. Быллар ол тёрегизге кертичи болагъанмы эдигиз?

- Ол тёре бизде бир заманда да къаллыкъ болмаз. Тизгинибизни кесибиз жыймасакъ, ким келип этерикди аны бизге? Быллар эллени тапландыру, санитар тазалау жаны бла кёп иш тындыргъанбыз. Экийайлыкъ, субботникле, санитар кюнле да бардыргъанбыз. Мюлк эм юй кир-кипчикле тёпюлген 28-гектарлыкъ жерлени тазалагъанбыз, эркинликсиз къуралгъан отуз свалканы къурутханбыз.

Экийайлыкъны чеклеринде тюшген ачхадан 270 минг сом тамата тёлюге болушлукъгъа берилгенди. Бу иш Къашхатауда, Огъары Жемталада, Загарижде, Гёрпегежде, Жемталада артыгъыраклъда иги къуралгъан эди.

Ахырында айтыргъым, тюбей турган къыйын кезиуледе да къарамай, районну эл мюлкюнде урунгъанлары быйыл аллараны салынган борчланы жётишимли тамамларгъа таукелдиле. Борчла уа гитчеле тюйюлдюле. Быйыл районну мюлклерини битеу тюрлюлери 900 миллион сом багъасы эл мюлк продукция, ол санда 3,3 минг тонна эт, 22,3 минг тонна сют, 11,8 минг тонна мирзеу чыгъарыргъа, туурланы санын 17,7 мингнге, ол санда ийнеклени – 8,3, кюйланы - 58, атланы 1,3 мингнге жетдиригге керекдиле.

Ушакъны **ТОКУМАЛАНЫ Хусейн** бардыргъанды.

Клоун Зезаланы Марат.

Сабийлени кёзлери жарыгъандыла

ЭРИШИУ

Патриот жырла унутулмайдыла

17-чи школну 11-чи «а» классыны окъуучулары жырлайдыла.

Бизни газет дайым да билдирип тургъанды совет аскерни контингентин Афганистандан чыгъаргъанлы 20 жыл болгъанына атап бардырылгъан жумушланы юсюнден. Ол мероприятияла школлада да къуралып, окъуучула патриот жыр айтыр эришгендиле. Аны Нальчик шахарны Билим бериу эм илму департаменти къураган эди. Эришиу «Споёмте, друзья!» деген ат бла бардырылгъанды.

Байрам кюн а 2-чи номерли лицейде аны итогларына кёре хорлагъанланы, лауреатланы, иги жырчыланы да атларын айтхандыла.

Ары школланы келечилери, Билим бериу эм илму департаментни таматалары, Уллу Ата журт урушну бла афган урушну ветеранлары да келген эдиле.

Жыйылыуну аллында бек алгъа школчулагъа бергендиле сёз. 9-чу, 10-чу, 17-чи эм 30-чу номерли школланы окъуучулары эришиуде айтхан жырларын жырлагъандыла. Аскер кийимледе сахнагъа чыкъгъан жашла бла кызла, сёзсюз, кёзге ариу кёрюнгендиле. Аланы бийик даражада жырлагъанларын да артыкъ белгилерчады. Алайлыгъын эсге альып, Билим бериу департаменти эришиуге тынгылы номерле хазырлагъан устазлагъа бла окъуучулагъа сыйлы грамоталарны бергенди. Устазладан анга Геннадий Гридасов, Виктор Кочетов эм башхала тийишли болгъандыла. Окъуучуладан а ол саугъаны хасаниячы жаш Зезаланы Алийхан, Астемир Богатырёв, Анзор Битоков эм башхала алгъандыла.

Ары салынгъан сёзлени кёзю бла да кёргенча бола эди.

Лицейни бу композициясы, битеу да эришиуде бек игиге санальып, 1-чи жерни алгъаны бощдан тойюлдю. 3-чю бла 2-чи жерлени уа 6-чы эм 4-чю школла алгъандыла.

Жыйылыуда Нальчик шахарны урушну, урнуууну да ветеранларыны таматасы Абдуллаланы Мустафа, ветеран Антон Антонов, башхала да сёлешгендиле. Ала Билим бериу эм илму департамент, школланы устазлары да, бу эришиуню къурап, окъуучуланы патриот сезимде ёсдюрюргге итинггенлери ючюн, ыспас этип, Тугъан журтларын, ата-аналарын сюергге чакъыргъандыла.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Суратны **Э.КАРАЕВА** алгъанды.

Тюбешиу

Алгъышла, жырла, назмула

Совет аскерле Афганистандан чыгъаргъанлы 20 жыл толгъанына аталып Тырнауузну 3-чю номерли орта школунда да тюбешиу болгъанды.

Тюбешиуде сёлешгенле Афганистаннга къуллукъ этергъе райондан алтмышдан артыкъ аскерчи баргъанын, ала кеслерини интернационал борчларын намыслы толтургъанларын чертип айтхандыла. Афган урушну ветеранларыны советини председатели Князланы Алим, аскер комиссариатны экинчи бёлюмюню таматасы Мурат Хацуков, 3-чю номерли школну директору Хутуйланы Люба Афганистанда болгъан ишлеге багъа бичгендиле, интернационалист аскерчиле анда, Ата журтларыны сейирлерин къоруулай, жигитлик, батырлыкъ да этгенлерин белгилегендиле.

Тюбешиуде кёп алгъышла айтылгъандыла, жырла жырланнгандыла, назмула окъулгъандыла. Аны школчуланы «Эдельвейс» деген илму обществосуна къатышхан окъуучула устазлары Юлия Барагунова бла бирге къурагъандыла.

ТАЛАЛАНЫ А.

ХУРМЕТЛЕУ

Талпынгган муратына жетер

Къабарты-Малкъарны тэхвондодан федерациясы озгъан жылда болдургъан бийик жетишимлери ючюн Тикаланы Ибрагимни жашы Идрисге «2008 жылны спортчусу» деген сыйлы ат бергенди. Анга жораланып жашны тугъан эли Кенжеде жанны маданият юйде уллу байрам болгъанды.

Кенжеде спортну бу тюрлюсюнден секция къуралгъанлы 20 жыл озгъанды. Бу заманны ичинде тренер Асланби Балов спортну 5 устасын, спортну устасына 6 кандидат хазырлагъанды. Аны сохталары тюрлю-тюрлю республикалы, битеуроссей эришилулеге къатыша, алчыла болгъандыла.

Идрисни жетишимлерини юсюнден айтханда уа, озгъан жылда къысха заманны ичинде Россейни тэхвондодан чемпионатына бла Кубогуна къатышып, алада доммакъ майдалла алгъанды. Чемпионатда ол къыралны 6 кере чемпиону, Европаны чемпионатыны призёрун хорлагъанын айтыргъа тийишлиди. Идрис бизге билдиргенгге кёре, спорт бла ол 4-чю классдан бери кюрешеди. 2001 жылда тэхвондодан республиканы биринчи чемпионатына къатышып, анда эки нокаут бла хорлап, КъМР-ни чемпиону болгъанды. Озгъан жылда уа сентябрде Россейни чемпионатында хорламы ючюн анга спортну устасы деген ат берилгенди. Жаш мындан ары да спорт бла кюрешир муратлыды.

Ол кече Идрисни эм аны тренери Асланби Баловну КъМР-ни тэхвондодан федерациясыны толтуруучу директору, къырал тренер Азретали Шокаров, Кенже элни администрациясыны башчысы Олег Пшеноков, Тикаланы тукъум таматасы Абдуллах, Баловланы тукъум таматаларындан бири Хусен, предприниматель Деваланы Руслан алгъышлагъандыла. Бары да бирча Идрис, бу жетишимлери бла чеклеммей, мындан ары да Къабарты-Малкъарны, тугъан эли Кенжени эм тукъумун белгили эте, келир Олимпиада оюнлагъа къатышырын сюйгенлерин айтхандыла.

Саугъасыз да болмагъанды. Элни администрациясы Идрисге телевизор, Асланбийге уа видеокамера, секциягъа боксёр «груша» бергенди. Аллай багъалы саугъала Азретали Шокаров, Деваланы Руслан, предприниматель Тимур Ахметов да этгендиле.

Ахырында Идрис къууанчлы жыйылыуну къурагъанлагъа бла тренерине ыразылыгъын билдиргенди эм залда олтургъан жаш спортчуланы, башлагъан ишлерин къоймай, бийиклеге жетиширге итинирге, спорт бла арымай кюреширге чакъыргъанды.

Концерт программа да сейир болгъанды. Россейни юлгюлю сабий ансамбли «Нальцук» Кавказны халкъларыны аламат тепсеулерин кёргюзтгенди. Залда олтургъанла «Россейни юйюрю» конкурсну ЮФО-да бёлюмюнде алчы жерге чыкъгъан Унажоковланы юйюрюню тепсеулерине къарсла бла тюбегендиле. Дагъыда Ёзденланы Аслан, Ахмед Кетов, Аслан Мамиев да ариу ауазлары бла къуулдыргъандыла.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

ЗАКОН

«Къатылыргъа жарамагъанла» тинтиуге алыннгандыла

РФ-ни Прокуратурасыны Следствие комитети «спецконтингентни» - праволу иммунитетлери» болгъан бийик чиновниклени, милициоднерлени эм депутатланы – юсленринден эндиге дери жашырынлыкъда тутулгъан кёп затларын халкъгъа белгили этгенди. Ол гражданлагъа къуллукъ бла бирге уголовный жаны бла контроль этиуден къоруулануулыуну гарантиясы да бериледи. Алай уллу къуллукъчуланы кёплери праволу иммунитет бла бирге не этерге да эркинлик берилген сунуп къойгъандыла.

Терсленнген «спецконтингентни» саны бир жылны ичинде 3 кереге кёбейгенди. Статья бла жууапха тартылыргъа тийишли аллай къуллукъчуланы саны 11 мингнге кёп болгъанды.

Криминал ишлени кёп этгенлени араларында жер-жерли депутатла асламыракъ тюбейдиле. Тинтиуге тюшгенлени араларында 4 мингден артыкъ депутат бардыла. Следователькле кеслери да хорлатхандыла аманлыкъ ишлеге: бир жылны ичинде сюдге аладан 200 адам берилгенди. Сёз ючюн, Карелияда жашагъан милициячы-полковник 20 тонна рельса темирни урлап сатханды.

Къоруулаучуланы шинтикленинде жууапха тартылгъанланыкъылагъа 136 адвокат кёчгендиле. Уголовный ишге тюшгенлени санына 29 судья да къошулгъанды.

Терсленнгенлени асламысы сюдге ырысхыны урлап тюшгенледиле. Сёз ючюн, Краснодар крайда районну башчысы суу басыугъа къажау кюреше деп бёлюнгген 2 миллион сомну кеси урлагъанды. Удмуртияда жер-жерли самоуправлениняны депутатларыны 26 адамдан къуралгъан къауумну да уручулукъ бла кюрешгени ачыкъланнганды. Якутияда бир депутат а 138 миллион сом багъасы болгъан сау заводну урлагъанды.

«Комсомольская правда» газет.

14-чю ФЕВРАЛЬ - СЮЙГЕНЛЕНИ КЮНЮДЮ

Сиз а байрамны къалай белгилейсиз?

Бу байрамгъа 3-чю ёмюрде жашаугъан римли Валентинни аты аталгъанды. Он Рим империясы Терни шахарында сыйлы дин ахлу болгъанды. Он заманда императорлукъ этген Юлий Клавдий Экинчи кесини аскерчилерине юйдегили болургъа къоймагъанды. Аны оюмуна кёре, он аланы тынгылы къуллукъ этиулерине чырмауулукъ этгенди. Валентин а сюйгенлеге жашыртын некях этип тургъанды. Ол бойсунмусузлукъ Юлий Клавдий Экинчини бек чамландыргъанды. Мычымай, он аны тутмакъгъа атдырып, асмакъгъа асаргъа деген буйрукъ береди.

Тутмакъда уа бабас да сюйгенин табып - андагъы къараучуладан биринни къызы бла танышады. Валентинни бла Джулияны арагларында сейир сезим тууады. Ёлюр кюнюнде, 269 жылда 14-чю февральда, ол къызгъа сюйгенинге къагъыт жазып къояды.

Байрамны хар къырал да кесича белгилейди. Сёз ючюн, бир-бир къыралда он июнде шуулаугъа жаратхан эр кишилеринде: «Мени къатынгга ал», - деп тилеу айыпха саналмайды. Неда эртгенликде, босагъадан тышына атлагъанлы ал, алланга чыкъгъан эр киши, тиширыу жашау нёгер болургъа боллукъду деген ийнанылукъ барды.

Ол юн саугъа этиу да тёреди. Сюйгенле алгъадан окъуна бир бирлерине ариу саугъа да сайлайдыла. Сёз ючюн, Англияда жаш сюйгенине жыйрыкъ алады. Саугъаны кёзю артха къайтармаса, ол анга эрге барыргъа угъай демегенини белгиси болады.

Бизде да бу байрам, тёреге айланып, белгиленип баллагъанлы он жыл болады. Ол заманны ичинде, адамла анга юйеринп, бир бирлерин жюрекден этилген саугъана бла къуундыргъанлай турадыла.

Бюгюн ала къаллай саугъала хазырлагъанларын эм байрамны къалай ашырлыкъларын билир муратда «Сиз а бу байрамны къалай белгилейсиз?» - деген соруну бергенбиз.

ЧАБДАРЛАНЫ Алим, 28 жыл, предприниматель:

- Жюрегим тартхан адамма тюбегенли алай кёп заман болмайды. Бу жолгъа дери, кертисин айтханда, байрамны белгилерге эсиме окъуна келмегенди. Бюгюннгю ингирни уа бирге ётдюорюбюз деп, акъылым алайды. Тийишли саугъа да хазырларгъа ундтмагъанма.

Мен оюм этгенден, адам улуна ышанмгылы жашау нёгерин тапхандан уллу насып болмаз. Бир-бирге ариу сёзлени къызгъанмай, жюрек тынчлыкъ келтире жашаргъа кюрешсек, не къыйынлыкъ да кёзге кёрюнмез деп, умут этеме.

ЧЕРКЕСЛАНЫ Людмила, 23 жыл, парикмахер:

- Сюйгенлени кюнюн къызла кесибиз жыйылып да белгилеучюбюз. Алыкъын сюйгенлерине тюбемегенле жуукъ кезиуде тюбесинде деп тилекле этиучюбюз. Мен да ол сандама да, эндиги байрамгъа сюйгеним бла бирге тюберме деп умутлума.

КЮЧМЕЗЛАНЫ Исмайыл, 36 жыл, узакъ рейслеге жюрюючю шофёр:

- Байрамны бир кере да белгилемегенме. Адамгъа саугъа этер ючюн неда ариу сёз айтыр ючюн, жылда энчи бир кюнню сакълап турургъа керекмеи барды деп айтмайма. Ол затланы башха кюнледе да этерге боллукъду.

Онтёртюсюнде кесим да жолгъа чыгъарыкъма, аны себепли сюйгенимден узакъда боллукъма. Алай бу жолгъу рейсимден къайтхандан соура юйдегили болургъа муратлыма да, бек ири саугъа уа экибизге да олду.

КЪУДАЙЛАНЫ Радима, 30 жыл, тюкенчи:

- Эрим контракт бла къуллукъ этген аскерчиди да, юйде аз болада, байрамны да арт юч жылда бирге белгилерча онг тапмагъанбыз. Алай бир бирибизни, телефон бла сёлешип, оюн халда алгъышламай къоймайбыз.

Бир юйюрлю болгъунчу, студент жылларыбызда хар жыл сайын ариу гюлле бла келиучюсю эсимден бир заманда да кетерик тюйюлдю. Биргеме окъуучан къызланы аны аллай эсли болгъаны сейир окъуна этдирде эди. Манга уа: «Сен къалай насыплыса», - деп сукъланнган этиучю эдиле. Саугъа уа мен да хазырлаучу эдим.

Басмагъа **ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат** хазырлагъанды.

ЖАШАУ ХАЛЛА

Насып сормай келип да къалады

Лариса жнжетижыллыгъына битеу тенгларин ресторанны жыялы. Света: «Къайдан чыкъды санга ачха?» - деп, сейир этгенинде: «Артда айтырма», - деп къойду. Ачханы уа Аскер берген ди наркотикле сатып.

Лариса, анасы, онжыллыкъ эгешчиги Катя бир отоулу фатарда жашай эдиле. Анасы диабеттен ауруп, инвалид болгъандан сора, жарылыкъ къысады юйюрню. Он заманда Аскер, Ларисаны ючге айланнган къарындашы: «Наркокурьер болсанг, ачха кёкден тёгюлюр», - дейди. Ма алай, биринчи кере, къыз алданыр къалады. Кертисин айтханда, сайлауу болуп ажашды дерча да тюйюл эди. Эки-юч дипломлары болгъанла окъуна тапмай эдиле иш, Лариса уа, тюз школну бошагъанлай, кимге керек эди? Юйюнде сакъат анасы, гитче эгешчиги...

Ахча уа, Аскер айтханча, кёкден тюше эди. Мингле, мингле, мингле... Бек алгъа Лариса анасына бла эгечине ариу киймле алды, изындан телевизор, компьютер, холодильник... Юйде болгъан техниканы толусунлай жангыртды. Къалай къуана эди ол жангы жашауна! Биреуеллени юйлерине хаан жаудура турама, деген акъыл аны башына келмей эди. Анасы уа, ауруу асыры къыйнагъандан, къызыны ишлерин сюзерге къаруу тапмай эди.

Ма алай сау жылны жашады Лариса: Нальчик - Москва - Нальчик... Нальчик - Пермь - Нальчик... ненча шахарда болгъан эсе да, барысында да бир жумушну тындыргъанды: наркотиклени не алгъан, не сатхан эте эди. Алай бир кюн ани кесин ким эсе да катды... ким? Светадан сора бир жан биллмей эди сагъат онда аны юйюне алыучу келлигин. Кьолдан кьолгъа товары алыучугъа бергенлей, милиция жетди. Элгеннген анасыны кёзлерин, эгешчигини жилягъанын артда ачхаларны къалдыргъанлары эм бу адамда артистни фахмуу болур эди: кимге да пародияны бир минутну ичинде къурап къойгъанды. Сабийлеринден, юйюрлеринден айырылып, жунчугъан тиширыула Лариса башхаланы эриклегенине къарасала, къайгъылары ачылгъанды.

Операторгъа окъутхан курслагъа Лариса экинчи кюн барса - анда уа ол письмо жазгъан жашчыкъ эшикленги кюню болгъанда, къызына келди. «Инал ашазыкъ да, ачха да келтирип турады бизге», - деди. Лариса уа: «Анам, мен мында аны письмолары болмасала, эртте тюнгюлюп, ёллюк эдим. Энди уа алай жашаргъысым келеди, ийнанамыса, ичим къууанчдан толуду! Алай кёркъучан да этеме. Ол мени жаланда компьютерни къуллукъ этиу, алагъа излегенсе игилик! Аны себепли урушуп, кесинги къыйнама. Хар кюнюнге къууан. Колонияда болгъанлыкъгъа, ол сенги кюнюнгдю! Кюнню жарыкълыгъын кёре эсенг, саулугъунг, жашлыгъынг да къолунгда эсе - не керекди санга?! Насыплы бол! Училищегизде битеу окъутхан усталыкъларына: операторгъа, тигичюге, ётмек бишириучюге - барына да юйрен. Бек башы уа - китапла окъу! Библиотекагъа, сен айтханнга кёре, уллуду. Окъугъанлай тур! Колонияда да жанны сакъларгъа бардыла амалла», - деп жаза ди.

Лариса Инал айтханча этди. Ол университетни экономика факультетине заочно кирди. Жаланда интернет бла угъай, конвертледе да келе эдиле Иналдан письмола. Аланы биринде ол Ларисагъа «Мен сени сюеме, ийнан манга. Колониядан чыгъарынгы бек ашыгъын сакълайма. Экибиз юйюр къурасакъ, насыплы, тынч-ырахат жашарыкъ сунама. Мен сени бир заманда да сатарыкъ тюйюлме. Жаланда санга угъай, ананга, эгешчигинге да билек болурма», - дейди. Ма алай, насып да, къыйынлыкъча, сормай келип къалады.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Саугъа

Экинчи классны окъуучусу Евгений Табаков кесини 12-жыллыкъ эгечин зорчудан къоруулагъан кезиуде кёргюзтген батырлыгъы ючюн Кишиликни ординде тийишли болгъанды. Россейни Прокуратурасыны Следствие комитетини башчысы Александр Бастрыкин жашчыкъны ординде анасына бергенди.

Жетижыллыкъ жашчыкъгъа - Кишиликни ордени

Москваны къатында Новгинский районда Дуброво аскер шахарчыкъда быллыр 28-чи ноябрьде болгъан кюйсюзлюк иш битеу къыралны чамландыргъанды. Он кюн 34-жыллыкъ Сергей Кияшко, 17 жылны тюрмеде туруп чыкъгъан зулмучу, Табаковланы фатарларыны эшигини звоногуну кнопкасын басханды. Эшикни 12-жыллыкъ Яна ачханды. Аны 7-жыллыкъ къарындашыгъы Женя отоуда ойнай тура эди, аланы атааналары уа ишде болгъандыла. Фатаргъа киргенлей, Кияшко, къызчыкъны тамагъына бичакъны тиреп, ата-аналары ачханы салыучу жерни кёргюзтюрюн излейди. «Мен билмейме»,-деп, къызчыкъ жиляп къалады.

Олсагъат окъуна зулмучу Янаны киймлерин жыртып, тешиндирип башлайды. Жашчыкъ, алайда улуу палах иш этиллигин ангылайды, аш юйге чабып кирип, столова бичакъны алып келип, аны зорчуну белине сугъады, алай къарыучугъу жетмегени себепли, зулмучугъа уллу хата эталамайды. Болсада Кияшко, жараны ачытханына тезалмай, кычырыкъ этеди, къызчыкъны жиберип, къолунда бичагъы бла кесин жашчыкъгъа атады. Женя къачаргъа кюрешгенди, алай зулмучу аны сыртына бичакъ бла 8 кере урады. Бандит, жарасын къолу бла къысып, къачып кетеди, шахарны къыйырында дача юйчюкледен биринде бугъады. Эки сагъат озгъандан сора, аны милициячыла тутадыла. Врачла уа Женяны ёлюмден къутхаралмагъан эдиле.

Президент Дмитрий Медведев январьны ахырында Женя Табаковну Кишиликни ордени бла ёлгенден сора саугъалауну юсюнден указгъа кол салгъан эди. Бу кюнледе уа жашчыкъны саугъасын ата-аналарына бергендиле. Саугъалау бла байламлы иш Дубровну Культура юйюнде бардырылгъанды. Ары Прокуратураны Следствие комитетини башчысы Александр Бастрыкин эм Москва областыны губернатору Борис Громов да келген эдиле.

- Мен кесими жашауумда батырлыкъны эм кишиликни излеген кёп тюрлю ишлеге жолукъгъанма,-дегенди губернатор залда олтургъанлагъа. - Алай ол тюрлю ишле урушну кезиуюнде бола эдиле. Аланы да жаш адамла эте эдиле. Кертиди, ала солдатла, офицерле эм сержантла эдиле.

Жиляй тургъан Галина Табаковагъа ордени бере, Александр Бастрыкин былай айтханды: «Жыртыч жаныуар этерге боллукъ бу иш жаланда граждан адамланы угъай, Следствие комитетни къуллукъчуларын да - ёлюмню юсюнден хапарны эшитген бла чекленип къалмай, аны ёз кезлери бла кёре-кёре туруучу профессионалланы да - бек чамландырганды».

- Бу зулмучулукъгъа бизни общество саулайда уллу эс бургъанды, - дегенди дагъыда Следствие комитетни таматасы. - Обществону ауруугъанын кёргюзтеди бу уллу кюйсюзлюк иш, биз сабийлерибизни мурдарладан, зулмучуладан къорууларгъа керекбиз.

«**Известия**» газетден.

МА САНГА!

Мангылайында - жюрек сурат

Сюйгенлени кюнюню аллында Японияда мангылайында жюрек суратты болгъан бузоу туугъанды.

Бузоу Токиодан 40 километр узакъда орналгъан фермаланы биринде туугъанды. Иеси анга Ха-тян ат берген. Ёпон тилде ол «жюрек» деген магъананы тутады. Ха-тян битеу кыралгъа белгили болгъанды. Аны кёрюр ючюн фермагъа жюзле бла адамла келедиле.

Фермер а аны бу кюн сюйгенине саугъагъа сатып алыр адам чыгъар деп ашыгъып сакълайды.

Жоп

Жууаплылыкъдан къачып къутулалмазса

Республиканы жеринде 2-чи февральдан 9-чу февральгъа дери кезиуде 12 авария болгъанды. Аланы кезиуюнде 3 адам ёлгенди, 19 адам къыяу тапханды. Озгъан ийыкъда да кёпле автомашина тюбюне тюшгендиле, 7 автомашина бир бирлери бла къагъышхандыла.

7-чи февральда кече 00 сагъат 47 минутда ВАЗ-2109 автомашинаны водители, Нальчикде жашагъан 28-жыллыкъ жаш Калюжный орамдан Мальбахов орам таба келе, Киров орамда 67-чи юйню къатында ЗИЛ автомашина бла къагъышханды. Ол алайда орамда кир-кипчикни тазалай болгъанды. Аны башында чырагъы да жанып болгъанды, кеси да жолну бир жаны бла баргъанды, жолда жюрюуню жоруклъарына бузукълукъ этмегенди. «Девяткаными» водители терс эди. Алайда кеси да, эки нёгери да къыяу табып, больницагъа тюшгендиле.

Ийыкъны ичинде излеуде болгъан къырал регистрация белги эм техника паспорт табылгъанды. Армениядан федеральный излеуде болгъан адам табылгъанды.

Тийишли документлери болмай спирт ташыгъан ючеулен тутулгъанды.

2-чи февральда кече сагъат 10 бола Хасанияда Инфинити автомашина урланнганды. Нальчикде УВД-ны жол-патруль службаны энчи батальонуну инспекторлары, излеу ишни къучагъа терк алып, аны Нальчикде спорткомплексни къатында тапхандыла.

8-чи февральда дагъыда ол инспекторла Нальчикде Киров орамда «БМВ» автомашинаны водителин тутхандыла. 40-жыллыкъ нальчикчи, авария этип, алайдан къачып кетгенди.

О.ТКАЧЕНКО.
КъМР-де МВД-ны УГИБДД-сыны пресс-службасы.

Сёзбер

ЭНИНЕ: **1**. Арышла ёгюзлени къабыргъаларына тиймесине дап, айры агъачдан ишленнген арба керек. **5**. Адамны узунлугу, бою. **9**. Бал чибинни «жууугъу». **10**. Бутну балтырыны ичинге жери неда кюч, къарыу. **11**. Къаранжан. **12**.Адамланы тёгерек олтургъанлары, сюелгенлери.**13**. Бийик жерден саркъгъан суу. **15**. Гыржын. **17**. Эр киши ат. **20**. Тылы болгъунчу. **21**. Печьни «латырасы». **25**. Ачыкъ, туура, белгили этиу.**26**. Хар излем да топгъан жашау, сезим. **27**. Солдатла тизгини. **28**. Жармадан этилген жукъа аш.

ЁРЕСИНЕ: **1**. Жыгыра. **2**. Бахча «къалауур». **3**. Мавзолейни «иеси». **4**. Устаны сохтасы. **6**. Нартюх «таягы».**7**. Аскер чын. **8**. Ашаргъа жараулу хапас. **14**. Ууда ёлтюрюлген кийик малдан эт юлюш. **15**. Бир затны тутуругъу. **16**.Жол жанында къабыучу кючюк (эпбер). **18**... - ана.**19**. Итаны ара шахары. **22**. Жип. **23**. Битимлени юнде къызыл къатхан сабахлары. **24**. Тиширыуну къайынны къатыны.

Сёзберни **ТОКУМАЛАНЫ Хусейн** жарашдыргъанды.

Газетни 21-чи номеринде басманнган сёзберни жууаплары.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатлары бла Парламентни Аппаратында ишлегенле КъМР-ни Парламентини депутаты **АВАНЕСЬЯН Сергей Саркисовичге** аны анасы **КОВАЛЕВА Аделаида Семеновна** ёлгени бла байламлы, бушуу этип, къайгъы сёз бередиле.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Муэфар (баш редакторну орунбасары), БЕППАЙЛАНЫ Мугалин (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪУЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85
Секретариат - 40-93-62. Корректорда - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамаат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-75-82.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы, рекламаланы эм билдириулени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю-47-31-28. Сурат алыучу бёлюм - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла -47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерациясыны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламды информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнюда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамаат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Теммоланы Мухадин - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - (2-чи бет), Акушуланы Феруза - (3-чю бет), Бийчекуланы Жаннета (2-чи, 4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 3850 экз. Заказ №423

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

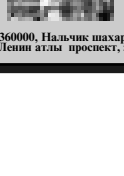

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5